

Κρίση στο Ιράν: Η Κύπρος μπροστά σε τριπλό οικονομικό σοκ

Ενέργεια, τουρισμός και αφθώδης πυρετός δοκιμάζουν την ανθεκτικότητα μιας μικρής ανοικτής οικονομίας

29 Απριλίου 2026

Πέτρος Λόης, Καθηγητής Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής – University of Nicosia, School of Business, Department of Accounting, Economics and Finance, Nicosia

Νικόλαος Αντωνοκάκης, Καθηγητής Οικονομικών – University of Nicosia, School of Business, Department of Accounting, Economics and Finance, UNIC Athens

Η κρίση στο Ιράν δεν είναι πλέον ένα περιφερειακό γεωπολιτικό επεισόδιο με περιορισμένες οικονομικές συνέπειες. Εξελίσσεται σε ένα σύνθετο σοκ για τη διεθνή οικονομία, με άμεσες επιπτώσεις στις τιμές ενέργειας, στις θαλάσσιες μεταφορές, στον τουρισμό, στο κόστος τροφίμων και στη νομισματική πολιτική. Για την Κύπρο, η κρίση αποκτά ιδιαίτερη σημασία. Η χώρα βρίσκεται γεωγραφικά κοντά στη ζώνη αστάθειας, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από εισαγόμενη ενέργεια, στηρίζεται αποφασιστικά στον τουρισμό και διαθέτει μια οικονομική δομή έντονα εκτεθειμένη σε εξωτερικές διαταραχές.

Το κρίσιμο στοιχείο, όμως, είναι ότι η Κύπρος δεν αντιμετωπίζει μόνο ένα εξωτερικό ενεργειακό και γεωπολιτικό σοκ. Την ίδια περίοδο, η οικονομία βρίσκεται αντιμέτωπη και με έναν εσωτερικό αγροδιατροφικό κίνδυνο: τον αφθώδη πυρετό. Η συνύπαρξη αυτών των δύο κρίσεων δημιουργεί ένα επικίνδυνο περιβάλλον πολλαπλών πιέσεων. Το πετρέλαιο ανεβάζει το κόστος παραγωγής και μεταφορών. Η γεωπολιτική αβεβαιότητα πλήττει τις κρατήσεις και τις αεροπορικές συνδέσεις. Ο αφθώδης πυρετός πιέζει την κτηνοτροφία, το χαλλούμι, τις τιμές τροφίμων και τη δημοσιονομική διαχείριση.

Η Κύπρος δεν βρίσκεται σε κατάσταση οικονομικής κατάρρευσης. Βρίσκεται όμως σε κατάσταση αυξημένης οικονομικής ευπάθειας.

Η κρίση στο Ιράν και ο παγκόσμιος αντίκτυπος

Στο επίκεντρο της κρίσης βρίσκεται το Στενό του Ορμούζ, από το οποίο διέρχεται περίπου το ένα πέμπτο της παγκόσμιας διακίνησης πετρελαίου και σημαντικό μέρος του παγκόσμιου εμπορίου υδροποιημένου φυσικού αερίου. Η διαταραχή σε αυτό το σημείο δεν αποτελεί απλώς πρόβλημα για τις πετρελαιοπαραγωγές χώρες της περιοχής. Αποτελεί πρόβλημα για ολόκληρη την παγκόσμια οικονομία.

Η άνοδος των τιμών του πετρελαίου μεταδίδεται σχεδόν αμέσως στις μεταφορές, στην ηλεκτροπαραγωγή, στα ναύλα, στα αεροπορικά εισιτήρια και στις τιμές καταναλωτή. Όταν το πετρέλαιο παραμένει για μεγάλο διάστημα πάνω από τα 100 δολάρια το βαρέλι, η παγκόσμια οικονομία εισέρχεται σε διαφορετική φάση. Οι επιχειρήσεις αναθεωρούν το κόστος τους, οι καταναλωτές περιορίζουν δαπάνες, οι κεντρικές τράπεζες γίνονται πιο επιφυλακτικές και οι κυβερνήσεις αναγκάζονται να επαναφέρουν μέτρα στήριξης που επιβαρύνουν τους προϋπολογισμούς.

Η ιστορική εμπειρία είναι σαφής. Τα μεγάλα πετρελαϊκά σοκ της δεκαετίας του 1970 δεν προκάλεσαν μόνο πληθωρισμό. Προκάλεσαν στασιμοπληθωρισμό, δηλαδή τον δύσκολο συνδυασμό υψηλών τιμών και ασθενέστερης ανάπτυξης. Σήμερα, ο κόσμος είναι πιο ενεργειακά διαφοροποιημένος από ό,τι πριν από πενήντα χρόνια, αλλά παραμένει ευάλωτος σε κρίσιμα θαλάσσια περάσματα, ιδίως όταν το σοκ συνδυάζεται με πολεμική αβεβαιότητα.

Η Ευρώπη βρίσκεται σε ιδιαίτερα δύσκολη θέση. Η ενεργειακή κρίση του 2022 είχε ήδη δείξει πόσο γρήγορα οι διεθνείς τιμές μπορούν να περάσουν στους λογαριασμούς ρεύματος, στα τρόφιμα και στις προσδοκίες των νοικοκυριών. Η νέα κρίση στη Μέση Ανατολή επαναφέρει τον ίδιο μηχανισμό, αλλά με πρόσθετο βάρος: την εγγύτητα της Ανατολικής Μεσογείου στη ζώνη σύγκρουσης.

Ο αντίκτυπος στην Κύπρο

Για την Κύπρο, η κρίση μεταδίδεται μέσα από τέσσερα βασικά κανάλια.

Πρώτον, μέσω της ενέργειας. Η κυπριακή οικονομία εξακολουθεί να εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από εισαγόμενα καύσιμα. Αυτό σημαίνει ότι κάθε αύξηση στις διεθνείς τιμές πετρελαίου μεταφέρεται σχετικά γρήγορα στο κόστος ηλεκτρισμού, στις μεταφορές, στα εισαγόμενα προϊόντα και τελικά στο καλάθι του νοικοκυριού. Η Κύπρος δεν έχει την πολυτέλεια μιας μεγάλης εσωτερικής ενεργειακής αγοράς ή εκτεταμένων διασυνδέσεων που θα μπορούσαν να απορροφήσουν γρήγορα το σοκ.

Δεύτερον, μέσω του τουρισμού. Η Κύπρος είναι τουριστική οικονομία και η τουριστική ζήτηση είναι ιδιαίτερα ευαίσθητη στην αντίληψη ασφάλειας. Ακόμη και όταν μια χώρα δεν εμπλέκεται άμεσα σε μια σύγκρουση, η γεωγραφική εγγύτητα μπορεί να επηρεάσει τις αποφάσεις ταξιδιωτών, τουριστικών πρακτόρων και αεροπορικών εταιρειών. Τα στοιχεία του Μαρτίου 2026 δείχνουν ήδη έντονη πίεση, με μεγάλη πτώση στις αφίξεις από το Ισραήλ και σημαντικές απώλειες από βασικές ευρωπαϊκές αγορές.

Τρίτον, μέσω των μεταφορών και της ναυτιλίας. Η Κύπρος είναι κέντρο ναυτιλιακής διαχείρισης και διεθνών υπηρεσιών. Η άνοδος του γεωπολιτικού κινδύνου αυξάνει ασφάλιστρα, καθυστερήσεις, ναύλα και κόστος συμμόρφωσης. Αυτές οι επιβαρύνσεις δεν μένουν στον ναυτιλιακό κλάδο. Περνούν στο εμπόριο, στις εισαγωγές, στις πρώτες ύλες και στις τιμές.

Τέταρτον, μέσω της εμπιστοσύνης. Οι μικρές ανοικτές οικονομίες επηρεάζονται δυσανάλογα από την αβεβαιότητα. Όταν οι επενδυτές αναμένουν χειρότερο περιβάλλον, καθυστερούν αποφάσεις. Όταν οι τουρίστες αισθάνονται αβεβαιότητα, αλλάζουν προορισμό. Όταν τα νοικοκυριά ανησυχούν για τις τιμές, περιορίζουν κατανάλωση. Η ψυχολογία γίνεται πραγματικός οικονομικός μηχανισμός.

Μακροοικονομική εικόνα, ιστορικά δεδομένα και προβλέψεις

Η Κύπρος εισέρχεται στη σημερινή κρίση από σχετικά ισχυρή θέση. Τα τελευταία χρόνια κατέγραψε υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης από τον μέσο όρο της ευρωζώνης, μείωση της ανεργίας, σημαντική δημοσιονομική βελτίωση και εντυπωσιακή αποκλιμάκωση του δημόσιου χρέους μετά την πανδημία. Αυτά είναι σημαντικά πλεονεκτήματα.

Ωστόσο, η ανθεκτικότητα δεν σημαίνει απουσία κινδύνου. Βάσει των αναλύσεών μας, η οικονομία της Κύπρου το 2026 αναμένεται να συνεχίσει να αναπτύσσεται, αλλά με χαμηλότερο ρυθμό από ό,τι θα αναμενόταν χωρίς την κρίση στο Ιράν. Η ανάπτυξη μπορεί να κινηθεί γύρω στο 2,5% έως 2,7% στο βασικό σενάριο, αλλά το περιθώριο επιδείνωσης είναι σημαντικό αν το ενεργειακό σοκ παραταθεί και η τουριστική περίοδος επηρεαστεί περισσότερο.

Ο πληθωρισμός αποτελεί τον μεγαλύτερο κίνδυνο. Πριν από την κλιμάκωση της κρίσης, οι πληθωριστικές πιέσεις στην Κύπρο έδειχναν να έχουν υποχωρήσει αισθητά. Η νέα άνοδος των τιμών ενέργειας αλλάζει την εικόνα. Το πρόβλημα δεν είναι μόνο η άμεση αύξηση στα καύσιμα. Είναι οι δευτερογενείς επιπτώσεις σε τρόφιμα, υπηρεσίες, μεταφορές και μισθολογικές απαιτήσεις. Αν οι τιμές ενέργειας παραμείνουν υψηλές για μήνες, ο πληθωρισμός μπορεί να παγιωθεί σε επίπεδα αισθητά υψηλότερα από τον στόχο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

Το εξωτερικό ισοζύγιο είναι η δεύτερη μεγάλη ευαλωτότητα. Η Κύπρος έχει διαχρονικά υψηλό έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών. Όταν αυξάνεται το κόστος εισαγωγών ενέργειας και ταυτόχρονα μειώνονται τα τουριστικά έσοδα, η εξωτερική θέση επιδεινώνεται. Αυτό δεν δημιουργεί άμεση κρίση χρηματοδότησης, αλλά μειώνει το περιθώριο ασφάλειας της οικονομίας.

Η αγορά εργασίας παραμένει ισχυρή, αλλά όχι ανεπηρέαστη. Η ανεργία βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα, όμως ο τουρισμός, η εστίαση, οι μεταφορές και η αγροδιατροφή είναι τομείς έντασης εργασίας. Μια μεγάλη πτώση κρατήσεων ή μια παρατεταμένη κρίση στην κτηνοτροφία θα μπορούσε να επηρεάσει εποχική απασχόληση, εισοδήματα και μικρές επιχειρήσεις.

Αφθώδης πυρετός και κυπριακή οικονομία

Ο αφθώδης πυρετός δεν είναι απλώς ένα κτηνιατρικό ζήτημα. Είναι οικονομικό ζήτημα. Δεν απειλεί την ανθρώπινη υγεία, αλλά απειλεί την παραγωγή, τις εξαγωγές, την εμπιστοσύνη στην αγροδιατροφική αλυσίδα και τη σταθερότητα των τιμών τροφίμων.

Βάσει των αναλύσεών μας, ο άμεσος αντίκτυπος του αφθώδους πυρετού στο ΑΕΠ δεν είναι τεράστιος, επειδή ο αγροτικός τομέας αντιπροσωπεύει μικρό μέρος της συνολικής οικονομίας. Το πρόβλημα είναι ότι η κτηνοτροφία έχει ισχυρές συνδέσεις με την τοπική παραγωγή, τα γαλακτοκομικά, το χαλλούμι, τις ζωοτροφές, τις μεταφορές, τη λιανική και την εστίαση.

Σε ελεγχόμενο σενάριο, με περιορισμένη θανάτωση ζώων και γρήγορη αποζημίωση παραγωγών, η επίπτωση στο ΑΕΠ θα μπορούσε να περιοριστεί περίπου στο 0,2%, ενώ ο πληθωρισμός θα αυξανόταν κατά 0,3 έως 0,5 ποσοστιαίες μονάδες. Σε μέτριο σενάριο εξάπλωσης, η απώλεια στο ΑΕΠ θα μπορούσε να φθάσει το 0,5% έως 0,7%, με πληθωριστική επιβάρυνση περίπου μίας ποσοστιαίας μονάδας. Σε σοβαρό σενάριο, με εκτεταμένη απώλεια ζωικού κεφαλαίου και διαταραχή στην παραγωγή γάλακτος και κρέατος, το πλήγμα μπορεί να ξεπεράσει το 1% του ΑΕΠ και να προσθέσει έως δύο ποσοστιαίες μονάδες στον πληθωρισμό.

Το μεγαλύτερο διακύβευμα αφορά το χαλλούμι. Το χαλλούμι δεν είναι απλώς προϊόν. Είναι εθνικό εξαγωγικό brand, συνδεδεμένο με την αγροτική οικονομία, την ταυτότητα της Κύπρου

και τη διεθνή εικόνα της χώρας. Αν ο αφθώδης πυρετός οδηγήσει σε προβλήματα πιστοποίησης, καθυστερήσεις εξαγωγών ή αμφιβολίες από διεθνείς αγοραστές, το κόστος θα είναι μεγαλύτερο από την άμεση απώλεια παραγωγής.

Η χρονική συγκυρία κάνει το πρόβλημα πιο σοβαρό. Ο αφθώδης πυρετός εμφανίζεται την ώρα που αυξάνεται το κόστος ζωοτροφών, ενέργειας και μεταφορών. Έτσι, ένα τομιακό κτηνοτροφικό σοκ μετατρέπεται σε ευρύτερο πληθωριστικό σοκ.

Τρία σενάρια για την κυπριακή οικονομία

Βάσει των αναλύσεών μας, η πορεία της κυπριακής οικονομίας το 2026 θα εξαρτηθεί κυρίως από τρεις παράγοντες: τη διάρκεια της κρίσης στο Ιράν, την εξέλιξη των τιμών ενέργειας και τον βαθμό στον οποίο η τουριστική περίοδος θα επηρεαστεί από την αβεβαιότητα στην Ανατολική Μεσόγειο. Στην εξίσωση πρέπει να προστεθεί και ο αφθώδης πυρετός, ο οποίος δεν έχει το μέγεθος ενός ενεργειακού σοκ, αλλά μπορεί να ενισχύσει τις πληθωριστικές πιέσεις στα τρόφιμα και να επιβαρύνει την αγροδιατροφική αλυσίδα.

Η Κύπρος δεν αντιμετωπίζει ένα ενιαίο σοκ. Αντιμετωπίζει μια συσσώρευση κινδύνων. Γι' αυτό και η ανάλυση δεν μπορεί να περιοριστεί σε ένα μόνο βασικό σενάριο. Απαιτείται διάκριση ανάμεσα σε μια ήπια, μια μεσαία και μια ακραία εκδοχή της κρίσης.

Δείκτης	Ήπιο σενάριο	Μεσαίο σενάριο	Ακραίο σενάριο
Brent	90-105 δολ.	110-130 δολ.	άνω των 150 δολ.
Τουρισμός Ισραήλ	μερική ανάκαμψη	-70% έως -90%	σχεδόν πλήρης κατάρρευση
Τουρισμός ΗΒ και ΕΕ	0% έως -5%	-10% έως -15%	-25% έως -35%
Τουριστικά έσοδα κύριων αγορών	μικρή απώλεια	απώλεια περίπου 0,35-0,55 δισ. ευρώ	απώλεια περίπου 0,8-1,2 δισ. ευρώ
ΑΕΠ 2026	2,6% έως 3,0%	1,8% έως 2,4%	0,5% έως 1,4%
Πληθωρισμός	3,0% έως 4,2%	4,5% έως 5,8%	6,0% έως 7,5%
Τρεχ. συναλλαγές	-7% έως -8% ΑΕΠ	-8% έως -9,5% ΑΕΠ	κάτω από -10% ΑΕΠ
Δημοσιονομικό	πλεόνασμα διατηρείται	πλεόνασμα μειώνεται	πιθανή εξάντληση πλεονάσματος

Στο **ήπιο σενάριο**, η κρίση αποκλιμακώνεται σχετικά γρήγορα, το Brent επιστρέφει σταδιακά κάτω ή κοντά στα 100 δολάρια και η τουριστική περίοδος σώζεται σε μεγάλο βαθμό. Η

ισραηλινή αγορά παραμένει τραυματισμένη, αλλά δεν μηδενίζεται, ενώ οι αγορές του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης επηρεάζονται οριακά. Σε αυτή την περίπτωση, η ανάπτυξη της Κύπρου θα μπορούσε να διατηρηθεί κοντά στο 2,6% έως 3,0%, δηλαδή σε επίπεδα που επιβεβαιώνουν την ανθεκτικότητα της οικονομίας. Ο πληθωρισμός θα αυξηθεί, αλλά θα παραμείνει σχετικά διαχειρίσιμος, ενώ το δημοσιονομικό πλεόνασμα θα εξακολουθήσει να λειτουργεί ως μαξιλάρι ασφαλείας.

Στο **μεσαίο σενάριο**, το οποίο με βάση τα σημερινά δεδομένα αποτελεί το πιο ρεαλιστικό σενάριο κινδύνου, η κρίση παρατείνεται, το πετρέλαιο κινείται στην περιοχή των 110-130 δολαρίων και η αβεβαιότητα πλήττει ουσιαστικά τον τουρισμό. Η ισραηλινή αγορά υποχωρεί κατά 70% έως 90%, ενώ οι αφίξεις από Ηνωμένο Βασίλειο και Ευρωπαϊκή Ένωση μειώνονται κατά 10% έως 15%. Σε αυτή την περίπτωση, τα τουριστικά έσοδα από τις βασικές αγορές θα μπορούσαν να μειωθούν κατά περίπου 350 έως 550 εκατ. ευρώ. Η ανάπτυξη θα υποχωρούσε προς το 1,8% έως 2,4%, ενώ ο πληθωρισμός θα μπορούσε να κινηθεί μεταξύ 4,5% και 5,8%. Αυτό είναι το σημείο στο οποίο η κρίση παύει να είναι μόνο εξωτερική και αρχίζει να γίνεται εσωτερική πίεση στο διαθέσιμο εισόδημα, στις επιχειρήσεις και στον προϋπολογισμό.

Στο **ακραίο σενάριο**, η κρίση στο Ιράν παρατείνεται, το Στενό του Ορμούζ παραμένει ουσιαστικά μπλοκαρισμένο ή λειτουργεί υπό καθεστώς υψηλού κινδύνου, και οι τιμές του πετρελαίου ξεπερνούν τα 150 δολάρια το βαρέλι. Η Ανατολική Μεσόγειος αντιμετωπίζεται από σημαντικό μέρος της διεθνούς τουριστικής αγοράς ως περιοχή αυξημένου κινδύνου. Σε αυτή την περίπτωση, η ισραηλινή αγορά σχεδόν καταρρέει, ενώ οι αφίξεις από Ηνωμένο Βασίλειο και Ευρωπαϊκή Ένωση θα μπορούσαν να μειωθούν κατά 25% έως 35%. Τα τουριστικά έσοδα των κύριων αγορών θα μπορούσαν να υποχωρήσουν κατά 0,8 έως 1,2 δισ. ευρώ. Αν αυτό συνδυαστεί με σοβαρότερη εξάπλωση του αφθώδους πυρετού, η κυπριακή οικονομία θα βρεθεί αντιμέτωπη με τριπλό πλήγμα: χαμηλότερη εξωτερική ζήτηση, υψηλότερες τιμές ενέργειας και αυξημένο κόστος τροφίμων.

Η σημασία του πίνακα είναι ότι δείχνει πως το βασικό πρόβλημα δεν είναι μόνο το επίπεδο της τιμής του πετρελαίου. Είναι ο συνδυασμός πετρελαίου, τουριστικής εμπιστοσύνης και εγχώριων πληθωριστικών πιέσεων. Με άλλα λόγια, η Κύπρος μπορεί να αντέξει ένα μεμονωμένο σοκ. Εκεί που αυξάνεται ο κίνδυνος είναι όταν το ενεργειακό σοκ συμπίπτει με πτώση τουριστικών εσόδων και με διαταραχή στην αγροδιατροφική αλυσίδα λόγω αφθώδους πυρετού.

Το δημοσιονομικό πλεόνασμα αποτελεί σημαντική γραμμή άμυνας. Όμως δεν είναι ανεξάντλητο. Στο ήπιο σενάριο διατηρείται. Στο μεσαίο σενάριο μειώνεται, καθώς θα απαιτηθούν μέτρα στήριξης για νοικοκυριά, τουριστικές επιχειρήσεις και αγροτικό τομέα. Στο ακραίο σενάριο μπορεί να εξαντληθεί, όχι επειδή η Κύπρος εισέρχεται σε δημοσιονομική κρίση, αλλά επειδή η ανάγκη ταυτόχρονης στήριξης ενέργειας, τροφίμων, τουρισμού και κτηνοτροφίας θα περιορίσει γρήγορα τον διαθέσιμο χώρο πολιτικής.

Αυτό είναι το κρίσιμο συμπέρασμα: η κυπριακή οικονομία παραμένει ανθεκτική στο βασικό σενάριο, αλλά γίνεται ευάλωτη όταν τα σοκ αρχίζουν να λειτουργούν σωρευτικά. Η πολιτική απάντηση, επομένως, δεν μπορεί να είναι μόνο προσωρινές επιδοτήσεις. Πρέπει να είναι στρατηγική μείωσης της έκθεσης σε πολλαπλούς κινδύνους.

Ευρύτερες επιπτώσεις

Η κρίση δεν περιορίζεται στους μακροοικονομικούς δείκτες. Αγγίζει την κοινωνική συνοχή.

Η άνοδος των τιμών ενέργειας πλήττει δυσανάλογα τα χαμηλότερα εισοδήματα. Τα νοικοκυριά που διαθέτουν μεγάλο μέρος του εισοδήματός τους σε ηλεκτρισμό, καύσιμα και τρόφιμα νιώθουν την πίεση πιο έντονα. Όταν οι τιμές τροφίμων αυξάνονται λόγω κόστους παραγωγής, ζωοτροφών και περιορισμένης προσφοράς, η κρίση γίνεται καθημερινή εμπειρία.

Η αγροτική οικονομία κινδυνεύει να βρεθεί σε διπλή πίεση. Από τη μία πλευρά, αυξάνεται το κόστος εισροών. Από την άλλη, ο αφθώδης πυρετός απειλεί ζωικό κεφάλαιο, παραγωγή και εξαγωγές. Αν η αντίδραση του κράτους είναι αργή, το πρόβλημα μπορεί να μετατραπεί σε κρίση ρευστότητας για κτηνοτρόφους και μικρές επιχειρήσεις.

Ο τουρισμός αντιμετωπίζει επίσης πρόβλημα αντίληψης. Η Κύπρος μπορεί να είναι ασφαλής, αλλά η εικόνα της περιοχής έχει σημασία. Στις διεθνείς αγορές, η απόσταση ανάμεσα στην Κύπρο και στη ζώνη σύγκρουσης συχνά δεν αξιολογείται με γεωγραφική ακρίβεια, αλλά με ψυχολογική απλούστευση. Αυτό μπορεί να επηρεάσει κρατήσεις, συνέδρια, αεροπορικές αποφάσεις και επενδυτική διάθεση.

Η ναυτιλία και οι υπηρεσίες ενδέχεται να αντιμετωπίσουν υψηλότερα κόστη ασφάλισης, συμμόρφωσης και χρηματοδότησης. Η γεωπολιτική αβεβαιότητα κάνει τους διεθνείς πελάτες πιο προσεκτικούς, ενώ οι τράπεζες και οι ασφαλιστικές εταιρείες ενσωματώνουν μεγαλύτερο risk premium στις συναλλαγές.

Προτάσεις πολιτικής

Η κυπριακή κυβέρνηση έχει ήδη κινηθεί προς τη σωστή κατεύθυνση με μέτρα στήριξης για ηλεκτρισμό, καύσιμα, βασικά τρόφιμα, τουριστικές επιχειρήσεις και αγροτικές εισροές. Η μείωση ΦΠΑ σε βασικά αγαθά, η προσωρινή στήριξη στο ενεργειακό κόστος και οι παρεμβάσεις υπέρ του τουρισμού μπορούν να περιορίσουν την άμεση κοινωνική πίεση.

Όμως τα μέτρα αυτά είναι κυρίως αμυντικά. Μειώνουν προσωρινά το κόστος, αλλά δεν αλλάζουν τη δομή ευαλωτότητας της οικονομίας. Η Κύπρος χρειάζεται πολιτική δεύτερης γενιάς: όχι μόνο επιδότηση της κρίσης, αλλά μείωση της πιθανότητας να επαναληφθεί η ίδια κρίση με την ίδια ένταση.

1. Εθνικός μηχανισμός ενεργειακής σταθεροποίησης

Η Κύπρος χρειάζεται ένα μόνιμο ταμείο ενεργειακής αστάθειας, το οποίο δεν θα λειτουργεί μόνο ως μηχανισμός επιδοτήσεων, αλλά και ως εργαλείο πρόληψης. Θα μπορούσε να χρηματοδοτείται σε περιόδους χαμηλών τιμών ενέργειας και να ενεργοποιείται αυτόματα όταν οι διεθνείς τιμές ξεπερνούν προκαθορισμένα όρια.

Το ταμείο θα μπορούσε να συνδυάζει τρία εργαλεία: στοχευμένη στήριξη ευάλωτων νοικοκυριών, περιορισμένη αντιστάθμιση κινδύνου για μέρος των εισαγωγών καυσίμων και

επιτάχυνση επενδύσεων σε αποθήκευση ενέργειας. Αντί το κράτος να παρεμβαίνει κάθε φορά εκ των υστέρων, θα διαθέτει προκαθορισμένο μηχανισμό αντίδρασης.

Παρόμοιες λογικές έχουν χρησιμοποιηθεί σε χώρες που είναι έντονα εκτεθειμένες σε διακυμάνσεις εμπορευμάτων. Το βασικό δίδαγμα είναι ότι η σταθεροποίηση πρέπει να σχεδιάζεται πριν από την κρίση, όχι στη διάρκεια του πανικού.

2. Κυπριακή νησιωτική εξαίρεση στην αγορά ηλεκτρισμού

Η Κύπρος πρέπει να θέσει πιο επιθετικά σε ευρωπαϊκό επίπεδο το ζήτημα της νησιωτικής ενεργειακής ευαλωτότητας. Μια προσωρινή ρήτρα νησιωτικής εξαίρεσης θα μπορούσε να επιτρέψει ειδικό μηχανισμό περιορισμού της μετακύλισης του διεθνούς κόστους καυσίμων στους λογαριασμούς ηλεκτρισμού, υπό αυστηρούς όρους και για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Η λογική δεν είναι να παγώσουν τεχνητά οι τιμές για πάντα. Η λογική είναι να αποφευχθεί η πλήρης και άμεση μετάδοση ενός εξωτερικού πολεμικού σοκ σε μια μικρή νησιωτική αγορά που δεν έχει ακόμη επαρκείς διασυνδέσεις. Η εμπειρία της Ιβηρικής εξαίρεσης έδειξε ότι, σε ειδικές περιστάσεις, η Ευρώπη μπορεί να αποδεχθεί προσωρινούς μηχανισμούς που περιορίζουν την ενεργειακή μετάδοση προς τους καταναλωτές.

Για την Κύπρο, ένα τέτοιο εργαλείο θα μπορούσε να λειτουργήσει ως γέφυρα μέχρι να ενισχυθούν οι ΑΠΕ, η αποθήκευση και οι διασυνδέσεις.

3. Ψηφιακό διαβατήριο ζωικού κεφαλαίου και χαλλουμιού

Η κρίση του αφθώδους πυρετού δείχνει ότι η Κύπρος χρειάζεται άλμα στη βιοασφάλεια και στην ιχνηλασιμότητα. Κάθε ζώο, κάθε εκτροφή, κάθε μετακίνηση, κάθε παρτίδα γάλακτος και κάθε παρτίδα χαλλουμιού πρέπει να ενταχθεί σε ενιαίο ψηφιακό σύστημα παρακολούθησης.

Αυτό δεν είναι γραφειοκρατική πολυτέλεια. Είναι οικονομική άμυνα. Όσο ταχύτερα εντοπίζεται μια εστία, τόσο μικρότερη είναι η ανάγκη για μαζικές θανατώσεις. Όσο πιο αξιόπιστη είναι η ιχνηλασιμότητα, τόσο πιο εύκολα προστατεύονται οι εξαγωγές. Όσο πιο καθαρή είναι η πληροφορία, τόσο πιο γρήγορα αποκαθίσταται η εμπιστοσύνη των αγορών.

Χώρες όπως η Ουρουγουάη και η Αυστραλία έχουν δείξει ότι τα συστήματα πλήρους ιχνηλασιμότητας μπορούν να γίνουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Για την Κύπρο, ένα τέτοιο σύστημα θα ήταν ασπίδα για το χαλλούμι, την κτηνοτροφία και τη διεθνή αξιοπιστία της αγροδιατροφικής παραγωγής.

Επίλογος

Η Κύπρος βρίσκεται σε μια δύσκολη αλλά όχι μη διαχειρίσιμη συγκυρία. Η οικονομία της έχει ισχυρά σημεία: δημοσιονομικά αποθέματα, χαμηλή ανεργία, δυναμικό τουριστικό προϊόν και ανθεκτικό τομέα υπηρεσιών. Έχει όμως και βαθιές ευαλωτότητες: ενεργειακή εξάρτηση, μεγάλο εξωτερικό έλλειμμα, γεωγραφική έκθεση σε περιφερειακές κρίσεις και ευαίσθητη αγροδιατροφική αλυσίδα.

Η κρίση στο Ιράν και ο αφθώδης πυρετός υπενθυμίζουν ότι η πραγματική ανθεκτικότητα δεν μετριέται μόνο από το πόσο γρήγορα ανακάμπτει μια οικονομία μετά το σοκ. Μετριέται από το πόσο καλά έχει προετοιμαστεί πριν από αυτό.

Η Κύπρος δεν μπορεί να ελέγξει το Στενό του Ορμούζ, ούτε μπορεί να εξαλείψει πλήρως τον κίνδυνο ζωικών ασθενειών. Μπορεί όμως να μειώσει δραστικά την ευαλωτότητά της. Μπορεί να χτίσει ενεργειακή ασφάλεια, τουριστική διαφοροποίηση, ψηφιακή βιοασφάλεια και πιο έξυπνους μηχανισμούς κοινωνικής προστασίας.

Το ζητούμενο δεν είναι μόνο να περάσει η κρίση. Το ζητούμενο είναι η επόμενη κρίση να βρει την Κύπρο λιγότερο εκτεθειμένη, πιο προετοιμασμένη και θεσμικά ταχύτερη.